

המאסף

לשנת ה'תק"ע

תקופת הכניעה

ק מ י א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת
בילי נזכר השך מישור לרבות הונו
נפשו תאכל יאכל כשרו יכלה אונו
אחריתו אכדה וזרעו עמלו יבזרו
אמנם המאסף ההכם המקבץ חכמה
רוחו יתנשא ירפא לבו ירבה עצמה
אל-מות שברו ובגיו צדקות יבשרו
מ-ב-א

ה מ א ס ך

חדש תמוז ה'תק"ע

א

שירים ומליצות

א

משה וצפרה *

בשלוש מערכות

מערכה ראשונה

בר נרחב, ועל קצהו באר גדול

מצב ראשון

משה

נעמתי לי מאד את ארץ מדון הנחמדה!

עליכם שדי המד ותרומות עליכם בשמחה

גדולה

[1*]

(*) החלמה היקרה הזאת נעשתה מאת המחבר השלם
החסיד תחתיה, לנצח רעו, המשקיל בכל חכמה ומדון
מדע

גְּדוֹלָה שׁוֹשׁ אֲשִׁישָׁה ! פֹּה רָגְלִי בְּמִרְחָב
עֲמַדַּת-בְּתוֹכְכֶם נִפְשִׁי תָשׁוּב לְמִנוּחָתָהּ
אֲשֶׁר מִמֶּנָּה עֲרִיצִים עֲצַרְת בּוֹגְרֵי כָגֹד
הִרְבָּה הִרְיֻכָּהּ—

(כּוֹשֵׁל עֵינַיִן שְׁמִימָה)

רַבּוֹת עֲשִׂית עִמִּי

אֲתָה רוֹכֵב שָׁמַיִם ! נִפְלְאוֹת מִסְפֵּר
עֲצָמוֹ אֲתָה אֵל שְׂגִיָּא וְנִשְׁגָּב וְלִשְׁמַע
אֲזַן שְׁמֶעְךָ שְׁמַעְתִּי בַעֲשׂוֹתְךָ נִוְרָאוֹת
אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים גְּדוֹלִים עִם אֲבֹתִי בְּאֶרֶץ-
בְּיוֹם הַזֶּה הִרְאִיתָנִי ! מִפִּי הִתְגַּן
הַגְּדוֹל הַפְּעוֹר לְבַלְעֵנִי וּמִהֲרֹב
מֶלֶךְ אִישׁ דְּבִים הִרְבַּ הַיּוֹנָה בְּמַעַשׂ עַד
נִפְשִׁי נִגְעָה אֲתָה בּוֹרְעָה הַנְּטוּיָה
הַצִּלְתָּנִי — עַל זֹאת עֵשָׂה פֶּלֶא אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ
הַאֲדִיר

חדש מושה בן ישראל לאנדויה, על עת שחמטו
יום חתנתו. וחסרי כי חסד סן בעינינו חסד הנגנו
מטרכה חסד להוגמא בתקופה הזאת
ד"ה

האציר והגדול לא ידעתיה כפעם
אודה ושפתי לנצח נצחים תהלתך
תבענה -

(נחנח צמרירות)

עליך בת עמי לפי דוי!
אתה תולעת ישראל, רגלי שגהבים
וזאבי ערכות תרמסנה! את מתפוססת
ומתגוללת בדמיה - בני שאול ואבדון
וכלי ועמם בידם, נקיפה - ובראשמו
מלאך אבורי אשר שבט עברתו ינוף
עליך להשמידך מתחת השמים -
איה מישמי שמים בוכי בקר אל ארץ
מאפליה ונשיה השלכתם. איה אתן
אבני קדש אבני נזר המתנוססות
בידי זרים תחללנה! מי צוה זאת עליכם
צאצאי יעקב התמים? מי צוה: זדים
שחקי אלה בכם ימים רבים ומשלו?
מי? למה עליך זרע קדש ובריה,
זרע שקר ילדי פשע אשר מימי נח

אחרים

אֲדוֹרִים הָמָּה, יִשְׁמְרוּ? מִי־מִי הַסֵּף
הַרְעַל הַכּוֹס הַמְרַעֵלָה לְקַחֶתָּהּ? הִיד
יִשְׂדֵי מְרוֹת אֵלֶּה עָלֶיךָ כְּתֻבָּה?
הַהוּא הַכְּבִיד נְחִשְׁתָּהּ? אֲמֵנָה! אֲמֵנָה!
הוּא צִוָּה וְאֵת עָלֶיךָ אֶת כְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל
וְתִהְיֶה— עַל כִּסְאוֹ הָרִם וְחַנּוּשָׁא חֲבִין
מִשְׁפָּטָהּ וּבִעֲטוֹ הָאֵמֶת בְּסִפְרָתוֹ הַקָּקוֹ—
עָלֶיךָ אֶת עֲנִיָּה סֶעֱרָה וְהִבֵּךְ הַשְּׁלִיכִי לוֹ
נָקֶם וְשָׁלוֹם, הוּא וְכַצֵּעַ אֲמֵרָתוֹ, מַחֲוִי
הַפְתָּגִים וּמִנִּיאוֹת הַצִּבְעִים יוֹצִיאָהּ—

(אֲחֵרֵי הַתַּחֲרָשׁוֹ דְּגַעִיס)

מִכְלָעֲדֶיךָ מִתְהַלֵּךְ חוּג שְׁמַיִם אֵין
מוֹשִׁיעַ לָנוּ! אִם אֲמַתָּה תִּשְׁנֹן בְּרֶק חֲרָבָה
הַגְדוּלָה וְהַחֲזָקָה, וְכֵּה לֹוִיתָן נְחֹשׁ
בְּרִחַ בְּרָא מְבָרָא, אִם אֲמַתָּה אֶת רֹאשׁוֹ
בְּרַעַם גְּבוּרַתֶּיךָ מְבַצֵּץ, אֲוִי— אֲוִי נוֹשָׁעֵנו—
אֵלֶיךָ אֶעֱפֶה, אֵלֶיךָ אֲמַתָּה מוֹשִׁיעִי—

אתה פרעה יד יחיר! עליך קול דמי
ילדי ישראל הנקיים שבְעֶבְרַת וְרוּנָה
הנם ארצה שפכת, אל אלהי אבות אבותם
יציעקי - אתה ועמך אנשי בני בלעל
ומרצחים במוך, אתם בלכם מפניו
תחילו! יבוא יום נקם ומידכם דם
הנקי השפוך דרש ודרש - גפרית
ואש מתלקחת מנת כוסכם מהי! גם אתכם
שפעת מים ורונים בפירים ועצומים
תבסס! מגיאותיכם גיאות ההרגה, נפשכם
נפש רמיה ומגאלה אל אבדון ושחת
בתוך בף הקלע קלע וקלענה - ואתה
מלך בני שחץ! אחיה מנהק! אשר משמוע
ועקת אם שבלה - קול עוללים ויונקים מחיק
אמתם לפנות לקוחים תאטם אנניך -
אתה תיכר מעל בסאך לסא הוות

ואון

ואָנן, אַל שְׂאוֹל אַל יִרְבְּתִי כּוֹר מַחֲתִיּוֹת.

(מתנוק)

כִּי אֶזְכְּרָה יָמִים מִקֶּדֶם — כִּי אֶתְבּוֹנֵן אֶל
כָּל אֲשֶׁר מִיּוֹם הַיּוֹלָדִי וְעַד עַתָּה קָרָנִי,
אֲזִי אֲדַע וְאֶבִּין הַגְּבוּהָ עַל גְּבוּהַּ
הַנְּעֻלָּם מֵעֵין חַי וְחַכִּיּוֹן עֲוֹה בְּשִׁחָקִים
הוּא שְׁמִרִי הוּא עֲזָרִי כִּמְאֹז וְעַד הֵנָּה! הֵנָּה
יְדֵי אִמִּי הַרְחִמְנִיָּה בְּמַצּוֹת הָאֲבֹנִי
עַל שִׁפְתַּי שִׁבְלַת הַיָּם שְׁמָנִי — לֹלֵא
הַעֲלִיּוֹן עֲבִי הַשְׁקִיף מִמַּעֲוֹנוֹ, אֲזִי נִחְלָה
עֲבַר עַד גִּפְשִׁי וְאֲזִי מֵאֶרֶץ הַחַיִּים
נִגְזַרְתִּי — עֵינֵי בַת מִשָּׁל אֶרֶץ, עַל הַיָּאֵר
לְדַחֵן הַלֶּכֶת, נִפְקְדוּ, וְעַלִּי חֲבַתִּי,
הוֹשְׁמוּ — רֵאשִׁית רַמְעָתִי וְעַלִּי רַחֲמֶיהָ
נִכְמְרוּ — מִמֵּים מְשִׁיתִי וּמִיָּדָה
אַל חִיק אִמִּי הוֹשִׁבְתִּי — בְּחִיכַל הַמֶּלֶךְ אֶת
יֹרְשִׁי עֲצֹר גְּדֻלָּתִי וּבְחִיקוֹ עַלִּי יָמִי
נַעֲרִי

נעזרי עברו - ועתה גם לי נהפך לאויב!
 ומדוע? יען שעיר אחד משעירי
 המוקדים מן הארץ בערתי! אל תשמח
 שטן! את נפשי אתה בל תספה! מפני
 יתמלטי כידודי אש ופלדות, עלי כל
 יעברון! שלח אתה דברך הקבדים
 על גיא צלמות מקום ממשלתך, אלי כל
 יבשו! מבטן שאול בוערה יצאתי
 ועתה - בגן עדן לרוח היום אתה הלכה!

(מסמך נשיח נשמעו קול נעים)

ההמשך בחדש אלול

ה מ ת א ו נ נ *

מכתב לרעי היקר

ראה ידידי! כן דרכי אמש עלי תבל ואלה תהלוכותיו:
 מחשבי אחד ישטה לרויה ונחלי עדן יריק —
 ונפשו נחמה. הן נשחק לא יספיק גדר, ותהלך במשכת
 עשתותיו ונתאות לבו יבוע אם גם היה ימים נעימים
 ושמש האושר עליו הוכיח: רסיסי יגון ועצב יחררו
 לו כהרי עונג! דמיונו יעיר את תאותיו, כעיריספראים
 הנה, אשר לא יצונו לבלום עדים במחב ורסן: נכנסי
 גאון תגנהנה עוף, תשאכנה לשנת מרום — הנה!
 ומגאנו תורידוהו שחת. כעס יתקצף וידבר באלהים סרה
 כי לא הרצה כבוד ביתו וסגלת מחמיו, ופעם ידמה
 צעיניו קצר ימים גדר אין איל, ובמר לבו יתאונן על
 חכמת שדי. האש תצעתהו ותציקהו במצוקות, מנחות
 חמודות יקצור נגעים ומורס מים השוד והסדר לו יאתה;
 הרוח יאערהו בכנפים ובמכאובים וברכות שוכן מעונה
 לנבטי תבל יסוה; נפשו תתיפת ורוחו לא נחה ובאל
 עליון יתן דוכי.

אכה תפסיל ותנשא גדר יהיר? התשובה להחלי
 הר על גבעה כענקים מקדם ותחלץ צאולת ובעורון
 לעלות על צמתי עד אל מקום משכן אל אליס? היוכל
 מומר לפסוע ציוצרו? — עוף נא בין רחבי שמים,
 הנצ

(*) נאך איינעם געדיכטע פאן קלייסט.

הבט צבאי צבאות ורצות כוכבים מכיקים זוהר וטובה
ואת מזה הרקיע הסוד כל כוכב ואור; דרוש מלכות
וסודות יחד והשב הסודות אשר על ידכון יתהלכו מזרי
השמים במחוגה ויסודנו בלגליהם מכלי העות מלס;
חקיר כל היוצרים אין מספר, מעלליהם ומסדות מתהפכות
בתצולתם; פרוש כנפי רעיוניך לתור תעלומות יצורי
מעלה שמיים ושרפים אין תמונה למו, והצן משגבי
גבהם וכחותם, ועלה אז מצין שלני סלס הצריאה עדי
כסא הרם והנשא — ואחר תתלונן על היוצר כל מאכס
ועל חסרון סדרים בתגל, אם עוד לאל ירך.

התחנן לדעת מדוע יצרך אלהים אדם על פני
האדמה ולא שרך בגדודי מעלה? חקור נא תחלה, גבה לבי
מדוע לא עשך ד' אלהים רמה ותולעה אשר צפנ
האדמה תרמוש? הינתק מכל היוצרים, היעתקו מלבי
כוכבים ממסילותם וישונו תל עולם למען הכן ומחיר?
האם ימסו השחקים וימוגו עד כסא עלין וירוככו עמודי
תגל ממכנס? הן אלה חפצת אם מאווי לנך תבקש
משול ברוךך ותמשול בשבט מישור על כגעי הזמן אם
יאתון. כי אל חנון ד' ורב חסד הוא, ואך תאומיך
הנה צעורריך, הן הנה צודות את נפשך לקחתה. — צווי
שכורי טמוני הרים! למה תבנו צתים על משברי הים?
למה תרדו במדרי ארץ, תחתיכם רפש וטיט וממשל
לראשיכם יוצן המות בעד ארצות השמים? — אזהב התחיות
שרשי דבר! ארך יגבה לנך על צינתך הקצרה ותחשוב
לשבת מרוס בין מלאכי מעלה למה תשקיף בגאון ולעג על
שוכני חלד כעל תולעים הרוששים צפנ, וערפל יחשיך
עוד מאור עיניך? — אזורי חיל! למה תמהרו לרוץ אל שדה
המערכה, במקום אבדון ומות חונים סניבותיכם, צדקים
יתרוצצו

יתרוננו שמה וסופה וספר יתפוררו יחד? התאצו
השמים קול מעליכם בתצל? הה מולת! יושב בשמים
ישחק עליכם. חוקרי אמת ידמו לו כמים עביר כי יפוצץ,
וגבורי כח ורודפי צדק כרום וולת לפני אדם וכווחלי פכר
מוץ ירדכו. קצרו ימי אנוש עלי תצל להגדיל עצה, ימו
שנותנו כלל יעצורו, לא ישוו בעצונן אשר כשיג' מושל
ארצות אשר לפניו יכרעו גוים וערים בצורות תפתחנה לו
שעריהן — עוד משע' ירד שאלה ואינו, גם תוחלתו נכונה,
עמו ירדה לארץ אשר נשיה והיכלי הכבוד בעצו נסגרו לנצח.

החרישו! רוח יחלוק על כפי ומכני האדמה תקם
יחידתי — עמקי השאול יפתחו לי דלתותם ושפרי צלמות
אראה — שם אביט את גבור החיל ורצ אונים (*) יתהלך
בין צרועים; מלליל חרבו רגזה הארץ חרדת חללים ומדם
חלליו נאדמו ימים, הכך ארצות קדם לזיה ולשומה,
וכורס מים הודוים שטף וכלה תלמי עונג וערים יקרות
וגדולות בשמים: — שם יתעה בלמוד צרעיון לנו וברוח
נאנחה, יסמוק כפיו ואנקותיו ירטישו שמקים: "חללי
"חרצי! אשר מקדם היו חמדת אולתי עתה נהבנו לי
"לראצון נפש, בלהות מות סורו מערצות יגוי! עינים לא
"סגרו עדנה, השיצו מצטיינם מנגדי! שכחו ייללכם
"שמקי תהום אשר חולאתי רב חלל וכבד כבד! אללי לי
"כי ששקתי להיות מושל הארץ ומלוואם ולקול חמדת המשרה
"הטייתי און! תהלת מתי חלד — תאזה הוללה את
"לנפש בוערים תכלה בהתעייף עין וגבר לא ידע הנחם —
"מדוע לא בניתך למען היות נחמד בצדקה? ימים חלכו
"ועצרו' שובו שובו ואכזבן דרכי! הה לא ישובו עוד —
"סורו

"סורו מחי נלהות מות ואצדון, שפו מעלי ואצליגה
 "מעט!" —

סגלת תבל, באה ובאון וחמדת הזמן לא יספיקו
 לבדור אם כירח יכון עולם — אך'ה' יכיר רצון, אך הוא
 ישביע צמצמות נפש האדם, צוערה מיקוד שלהבת יה'
 וגם את צת אל, תושיה, אשר צלה אחסה! כך נמצא
 עזרה נצרה, אך צסתר פנכיר נעצור צטח צין גלי ים
 חיינו, את תנחנו ותנהלנו אל — יות. לכו וללכה באורה
 כי יהל! אז נשיג צשמחה חיי נצח ורוח העת לא
 תצעתנו — גם רגשת רעש תאזינו תחיש צואנו אל מחוז
 השלימות, כי התושיה תקים סערה לדממה: אז תרונכה
 כליותינו חסדי עליון יתכמתו ותצונת כפיו נספר לדור
 דורים.

מייבון פרענקעל.

ב
גִּירוֹל בְּנִים

אָבוֹ יִקְרָה הָאָדָם, יִלְמָשׁ בְּמוֹקֵר יִפְתָּח
בְּחֻקָּהּ.
(אספ. ח"א ל"ז ח')

מ פ ת ח

האבר לא ילך בין הקמה דלי עינים דולקות ולב שמח
גם אם לא תהיה שדהו יביט על החלקה בעין
רננה, ישמח צדקותיו תצאם זרע נתנה ברכה, ואם שדופה
תהיה נכשו תחל צו. ישכיל על הצדל החלקות, העבודה
פתותי השנה ושאר מקרי התצל. כן איש משכיל לא
ילך דלי הרגשת נפש בין קמת התצל, המון ילדי אנוש
גם אם לא יהיו יוצאי יריכו. אם רוח אדם בקרצו אם
חיי האנוש יקר צעיניו, אז לא יביט על ערש היונק
מצלי לשום לב על תועפות כחות שדי הכסונים בקרצו
צמיחת תקוה טובה. וכי יביט לאתוריו לימי קדם יראה
עליו צעין מחלה, ישור רצונות צנאי תכונות טובים ורעים
עולות באדמה אחת, ותתבררנה לחילות טובות; אלה—
תעלינה גבהי שמים איש מהר, או תאבדנה באם הדרך,
ואלה — לא תוכלנה להתרומם מאדמת עפר, אלה —
ואלה — — —

ובאשר התטטטתי אני בשדה החינוך לראות בתלמי
התורות' הכרחו גפני התושיה הננו רמוני האמונה
ורמיתי והנה עלו כלו (*) קחשוני האון, כסו פניו חרולי
הצערות: זה — יצנה לו צמות טלואות אשר יעלו על
דמיוניו הנצוכים לא צאות ולא יהיו, יעקס ויעות דרכי
צמות ותכומות הנערים צדדרי שוא ותפל, וכי יגדלו
הנערים ידעו לצוד ציד חזיונות שוא — חו ילכו ארמות
עקלקלות, כי לא ידעו דרך סלולה, ויכשילו צדדיהם
הולכי ארמות יושר, וגם קרסוליהם ימעדו ויפלו שפתה
— וזה — ילך עוד צדדך אשר דרכו מתי שולס
אבותינו

(*) לא על ראשי צתי החינוך חספוך שיחי, כי ידעתי
פרכס, ומי לא ישחק צרמות החכמים והנצוכים היושבים
צצתי החינוך אשר, צדעסויה, צרעסלויה, וצרלין, וזה
חדשות שמענו מחצרת חנוך, לנער אשר צאמכטרדם
הצירה (ראה המחסף תקס"ט) ואיך תגיל לצדינו צוכרון
איש טוב הגדול צעמו החדון יאחצוצאן, איש אשר כל
ישעו וחפצו אך לדרוש טוב לעמו, השם פניו זה שנים
ליסד בית חנוך צועזען, אשר ראווה נצויה עם ועם
ויחשדוהו — שישי ושחמי צת עמיו! עוד מעט ותלכר
כטוית, גרון נגד מנאצין אשר אמרו לנכשך אין לך חלק
צתושיה, ולא נחלה צחכמה, ורמו ויצשו — אף כי
האורים החלה ועמדו למושט רק על צמות הנכשות
לא על חנוך הגוף, בכל זאת איש הלצב יעשה כל מה
שצרכולתו לחינוך הגוף ג"כ, כי אם ראשית יהיו הנער
הטבעו צרעל אז תקם התעלה, אך לאצות, ולמורי
צית אב (פריצמטלעהרער) אקן עצה לדעה מה יעשה
כי רוצם ככולס יעקמו דרך הישירה צבלי דעת

חנותינו אשר בארץ המה, אשר אולי דרך חינוכם היה
טוב לתכלית בניהם בארצותם, לשמונתם, בגוי עמיהם
לזמניהם. אך לא לנו אחי בית ישראל! כמון חנוך ההוא,
לא לנו הגרים בין עמים חכמים, החכמים בשלומינו
איך נהיה ללפג וקלס בינם, באמרם "ראו בני יעקב
אשר מעולם שם גדול היה לנו, עתה מחזיקים בזהכל
שוא, וזהו להם חנות הכל כספר חסוד"

וכי יבא נער כזה בשנים ויגדל ויהיה לאיש וילך בין
אנשים, יעמוד כאיש נדהם לא יוכל להשיב שאלו דבר,
אז יקלל יום לידתו, יאמר קוריו ומוריו אשר אסרוהו בין
קירות הבית לשאוף רוח רע לאפים — ואם גם עתה
בעונו יתהלך ברחבה וישאף רוח נקי, בכל זאת
תכבד נשימתו עליו ותקצור רוחו — מהם ישאפו יתר
מכלי מדתם, ישאפו רוח חכשי (פריאגייסט) וישתגעו —
ומהם אף כי נמתון וננחת ישאפו מי הישועה ויחלימו
כשפותם, בכל זאת ישאפו עוד נהרות נהרות נפשם,
אשר לקחה בהם בימי עלותם מדרך הרוח, עוד
חרות עליה רשומי מוקדי עולם, ולא ידעו איך יסירו
המכה, כי כן טבע האדם. משדי אמו יניח חלב טוב
אז רע, מניית מלמדו ישאב רוח נח או רוח כהה.
צמלהים! חס לני בקרבי עת אראה דרך החינוך לילדי בני
עמי, אז אמרתי, אנוח במגלת ספר זה כתוב עליה דרך
גידול בנים, אלהם ללקט שכלים מדין סברי החינוך
ואשריכם על שולחן ההורים ומורים, למען יטעמו מטובם
והיו להם לנרקה, ויצאתי ולקטתי מדין סברים היקרים
הגרשמים למטה (*) את אשר שם ה' נבחי להעתיק כפי
הזמן

*) Allgemeine Revision des gesammten Schul- und Erziehungs-
wesens von einer Gesellschaft praktischer Er-
zieher, herausgegeben von J. H. Campe.

הזמן והמקום, גם שמתי מוספות מסכרים אחרים, גם
חם' המדות לאריסטו', מורה נבוכים לר' ישראל הרמב"ם
ומדרשי חז"ל, לקטתי הרבה כאשר יראה המעיין.
ובתוכם נטעתי גם תבואתי אשר חנן ה' אותי.

התכלית הכללי אשר תבא מחצרת הזאת כי שנים
לה תהיה. a) למען יראו האנחות והמורים כי ראש התרבות,
מקור החינוך, נשכח זה כמה מטיני אנשים רבים
וכמעט מכלם, והוא, ביה"ט, הוא אבן עזר בלתי
יקרת התרבות והחינוך, היא תפעל בעזר כפי מסת ידה
על האדם לעשותו לאיש, היא עזר החינוך, ותרבות
האדם אך מקרה היא לרוב (*). ללמד לנער דעת
לשפון בעצמו עלי כוונותיו, לתמוך על עמל נפשו יותר
מלתמוך על אנשים זולתו. רע המעשה מהנערים הישנים
צנעת העצלה עדי יבא איש ויטירם, נהפוך כי מעצמם
לא יוכלו עשות, דבר בלתי יד אחרים, לא כן הוא, כל
איש אמנם יהיה, את אשר נעול כפי יהיה — אחרי
יקוצה מעוטה כאשר נאמר להלן. — לא את אשר אחרים
יעשוהו, המחקר והזמן לא לצורך כסף לפסל ידמו' או
למקד ענין. לעשות דמות קדם, כי אם ליושבו נטע
(גאקרטנער) הקוטע גן ירק וישקהו, וכל כעולותיו לא
יוכל להוציא אף חומר אחד מתחת המגרבית, אם לא יד
הנטיב, עצמות היקום תוציאהו —

דרך ההנך הנה פעלה מעלה נופלה, ראשונה
אדבר מענין יונק שדים — אשר חינוכו לא נמצא עוד
דבר

(*) כי המעשה נדעת (אבזיכטליך המנדטלין) בת ההמצאה
(מיינפאלל) היא, וההמצאה הלא היא מחות המקרה.

דבר בלשוננו — עדי אבוא לדברים יקרי הערך כינוך
דרכי הנפש' שמעו איפוא הורים ושרים ומורי דרכי
הילדים' דברי איש הספן בשלום האדם, הסירו פניכם
מהניט אל תמונת הבלי שוא' הניטו נא אל תהי עולה,
כל דברי יסביחו לתורותינו הקדושים, אמרו יוסר ללב
נכון מדברה, והיו ברכה!

אך טרם נבא לדרכי החינוך נחקורה אם הוא חונה
עלינו משפת הדת והחכמה למנן בנינו.

מחובת החינוך

ר' עקיבא אומר, ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול
בתורה. בן עזאי אומר, זה ספר תולדות אדם, זה
כלל גדול מזה.

(ירושלמי נדרים פ"ט)

משלימות כל כושר שתכנן בעולמו אל ציר אחד'
ומהטו ינאו שרשים ויפתעכו מלא רוח
מקומו, כי צפת אשר נדע מרכז המושק' לא נוכל לתפוט
ולאבוד אותו מפנינו, לא נאבד אף פעולה אחת קטנה
המוחתיו, כי אמנם נדע כי אל מרכז זה מבחנתו' כן
תורתנו המשלמת אותנו אדניה הטבעו על מרכז אחד,
עליו יבוצו אוביי פעולתיו, והוא יהיה תמיד נוכח פנינו
לכלי נטעה באורחותיה הרבים. וזה שאמרו הפסוקים:
זה כלל גדול, ר"ל שעליו אדני התורה הטבעו. אך
נחלקו בדעריהם. ר"ע העמיד אדניה על מרכז, ואהבת
לרעך

לרפך כמוך והוא הסרת העול והחמס מצנין אנשי
המדינה — ואתיא כמאמר העניו שבת כ' במהדליריקין
מטסה וכו' על רגל ח'ע"ש — וכן עזאי א': זה ספר
תולדות אדם הוא טנור התורה, ר"ל כי האדם נברא
בדמות אלהים בשכל צורא, ועל כן לא לצד שראוי לך
להסיר העול שלא תצוה עצמך או וולתך, על כי תצוה
אלם אלהים, אף גם תשתדל בהשלמת נפשך ונפש רעך,
כי אם יצין האדם שהוא מעשי אנצעות אל, וכי בצורתו
נברא לא יוכל לעשות רע, כי מרשעים ינח רשע,
והנברא בצלם אלהים ראוי שיעשה כעצמותו — וכן פי'
המאמר הזה גם הרצ בצל עקרים מ"א פ"ד — גם יתכן
להיות כוונת בן עזאי לדעת כי אב אחד לכולנו, אל אחד
יזר כל בארץ, ומדוע נבדד איש באחיהו? — ויזהר
כל אדם איכות בכבוד כל מדרס. אך אין הפע והחקוס
יתנו להחריך פה בציאור מאמר הנשגב הזה, המלא מוסר
השכל אמונה ודעת, המשיביל יצין, והכונה לא יחסיץ בתצוהי
ואנו אין לנו אלה הצריך לענינינו, והוא כי בן לר"ע וצין
לצ"ע חובת החינוך הוא כלל גדול בתורה, כי חייך ידע האדם
דרכי התורה לכלי יוצק רעיו, ולהיות אדם מדיני לעשות
עוד, אם לא יחונך בנערותו על זה, בפרט לכלל בן עזאי
האדם בראשיתו אם לא נשלים נשמת שרי מוחל, וכבר ידעת
מאמר החלק החכם מכל אדם: חונך לנער על פי דרכו
וכו' והוא חשל נסיוני, כי את אשר ילמד הנער לעשות
ולחשוב מעשיו לא יסבה עוד, כי ההרגל נעשה טבע,
וכאז"ל גירסא דנקותא לא משתכחא. לכן שחבו לי
אבות ישראל! הנה אדבר עמכם מדבר יקר הערך, ומחנך
הילדים אשר לימים יהיו לאנשים וקוטצים צהרן, אשר
יתנו ידם לעזור לתורה, ואשר יעמדו לימינכם בזקנותכם,
אם תגדילום לתושיה, ובהם תמחלו שם והאריה צהרן.

מיעוד

[*2]

מיעור האדם

שבע הנשימה פת אל גדול ונורא
בעקבותיך גא תמיד אדרוכה
את אים כל יש הותם תכנית כל תורה
הן הצר בית אדני הנכה

אם ילך איש בדרך ולא ידע העיר אשר עליה ימים מנמתי
יתעור ולא ידע מה יבנה, כן הולך להשטיל על דבר צריך
לדעת מטרות מקורותיו, לזאת טרם נא על מרחב שדה
הסיווך נקודה על תכלית האדם פאדך.

כל בני אדם יצאו מבטן אשה, כשסיר בעני, כמלך
במכר, האשה בעצמון תלד, והילד גם תולדתו בעצמון יבשר
ראשית קולו — בני, מבשר העוונות, בקדשנו נטמאים
כוחות להחיות נכונה, לחיות בנשימים, וכל ימינו נעמוד
להוציאם אל הסועל, עדי כל בעולותינו תאבדנה, ונעמוד
בקצה חיינו ונביטה לאחור ונראה כי קלום תלמנו, לא
היפרנו ולא אבדנו, לזאת יש עמים אשר יבנו צפת לזאת
האדם, כי יבנו אשר חך למלך אך לפקוד עליו עונותיו וילד
נשימים רבים ושמחו בעולדות אדם, להיות טוב להם מלא —
כיות, חך השמחה הזאת עדן לא שלמה עדי יגרשו מלמסם
כרעים אשר יארכו למטוף הולד — *) מנשי הודו לא ידעו
סוף

*) וגם ציינו עד עתה הכסלות הזאת תמשלה, כי צפת
אשר תלד אשה נכסחי יתלה ארבעה גליונות כתוב עליהם
דברים — על ארבעה קורות הדת, וצוה יגרשו
המחמיים בהגלים את השחיתים ומלמכי חבלה מדת
היולדת,

אך יתכן הולד, כי יתמינו: אשר נשמת האדם יתהלך
מנוף לגוף למטן יתטהר, והאבר אשר הוליד צן לא ידע
אם נשמת צנו שכן לפניו צנוף צהמה או צנוף חלק גדול,
ויחלל א"כ הנשמה צתת לה חנוך לא טוה' אחרים
יתאמרו, כי האדם צשכל המדרגה למטה מצהמות הארץ,
כי על אשר התגר מלחמה צשקים עם אלהים, הושלך מרצה
— אך לא מאריך נפש הקורא צדורים אלה, המכמה
אמריו תאמר:

האדם מצמר הצרואים, לו חלק מלוה ממפל, נשמת
שדי, צה ימשול על כל צני חלוק צמכמתו, צה ישכיל על
דבר, יסיק צבה' שמים לסקל לו שמה נתיבת עולמו, ירד
חדרי תהום ויציע לו שמה עליות מרומים, יעלה וירד ילך וישב
צרגל שכלו, עדי ידע שורש כל איש עדי היותו מאלהים להצחין
צין טוב לרע ולצחור צטוב לחיות מי אושר? אך כל אדם ימיה
האושר לפיראות פניו, הצבור צגבורתו העשיר צעשרו המכובד
צצבדו? אמנם ידוע, כי הדבר הצא ממוצה לנו לא יתשרונו?
הצבור תולה צרגון אחרים, צצצותם יצנו איש וצצצותם
יבצדוהו? היום ימצא איש חן וצבור, ומחר יהיה ללעג
ולנדה? האנוש האנוש צחלי ומדוה, אף כי יעשר לא יקוט
חילו, ולא יאמין צחיים, כי לא יתן לו רכושות תעלה
למצביו?

היוולדת, וזאת אסור לעשות מכני דרכי האמורי, ואשר
ממנו למדנו הרבה כדוע — מלבד שהוא נגד המצוה
תמים תהיה עם ה' אלהיך (רמה הרמז"ט הלכות
עכו"ס סי"א משנה ט"ו) וכאשר נאריך חי"ה מדברים
כאלה צמ"א, וראה התשבי תיבת לילית? ונמצא גש
בסיפורי חיליים (צמצללצהרע) אשת צליעל המוטפת
הילדים ונקראה צשם לצמיא —

לחמנוציו * אך כנו משכן האושר * אך בקרבנו מצות השלמות
צקורה מיכוא על תהלוכות כפסגה ונחמר : האדם בטצפו
קרוץ מחומר, גופו גוש עפר, ולמען יעמוד במעמדו ויהיה
צדיק אולם כל ימי חייו צריך להיות חיי עונג, לתת טרף
לנוף וחק לבוש

תענוג הגוף הוא שבר רעיון וזמאון, מלאות חפץ
החושים, כי צפת אשר ישבע האדם צפרו
עליו יתענג, וכשבו תמצא נחת * ובעת אשר ירעז יתקף
שצנון בקרבנו. תנוח ולא ידע עשות-נכוחה, חף נכשו
בקרבנו תשתוחח * ומה גם אם חלי רע תקפסהו, חו כל
חיתריו יתקו, יחלש ולא ידע לעשות עד מה לא יחזון
גם צתבונה כי רחשו כנד עליו *

עונג הנוכחי הזה תועלת גדולה הוא לאדם,
הוא היה השולח מציני מצינה בלב מציני מדע לתור
אחרי אוכל למרחקים — אשר זאת היתה מטרת
אלהים למלאות בני כל הארץ אנשים — הוא ראש
מלאכות ומעשה העבודות, מקנה וקנין, בלתו לא שם
האדם כף רגלו חף פסע אחת הלאה מוקוס תמונתו שבר
בעמק העצלה ולא יוסיף קוס, וכל עמל אנוש חין * אך
אם נסיג נצולו ובחצר בקצה היתרון, או אז הוא רע לנו
חו נאצד פחות רבות בשמיות ורוחניות, כלל צמי העצלות,
קרסיון, הצערות והמצינוה, היוותרות תמונכה מותנו
מכל טוב, תשים מסך מצדיל צינינו לצין הצבונה ; הכנס
תכסה בשמיון, ערכל תכסה רואנוג ולא נוכל לרמות אור
המדע * אך לא מכני זאת נחמם צבונג הזה כולו, כי הוא
נגד בני עליין, אשר צנה משיות מושרינו כולנה על אדני
הכסף, אם כלך בדרך הישר נחיה, ואם כתצ ונט שמחל
צמות, ואך בדרך הכפשי הזה מותר האדם מן הצהמה *

צמי

נימי קדם דורות פולמים היו אנשים אשר חסוה
 קבלי שוא כספה פניהם, חסנו הארץ, הזאת ארץ
 מגורתנו למדבר שממה, כל מעשם ותולדתם היה לפולס
 הנחם, לזאת לא שמו עיניהם כלל על דרכי התכלה,
 לא דרשו כלל בטובתה ושלומה, החכיוו עליה דברים
 אשר לא כן, לחם יכיה צעיני דורשיה, האיש אשר נחר
 צמיים נעימים לרשע וצעל תאוו שמוהו. בוכמו' אחרו
 המתחכמים האלה, בוכמו' אך צית האסורים, צו הנשמה
 תשט צמסר מדי היותה צמוד עדי צא המות אשר לו
 משכט הבאולה לכתת רתוקיה, ותלא לנעימות נחת או
 לדראון טולם, לזאת לחוש פלי צריאת, הבגן עבודת
 האדמה קראו. עוד היו כתות אחרות אשר שכנו צאולה
 הסכלות צמחרת: איש החכץ צמי' נחת יענה בוכו
 צתענית, צוס' צבי ותפלה כל הימים אך צזה ישיב
 טולם ועד. ונדמו אנשים כאלו אצלי לחוזה צוככס'
 אשר שת צשמים עיניו ורגליו צארץ כשלו —

תודה לך איכסו! יושט שמים! כי העצרת עתותי
 מושך אלו, והאירות צקרבנו מור החכמה האמיתית
 לדעת כל דבר פל מתכונתו (אף כי עוד מעטים ישכנו
 צמחרה החשכה הזאת. הלא אך מעטים המה!) —
 להבין מטרות חייו, כי החכמה תשכוט צצדק על תכלית
 היותינו צארץ, אמריה תאמר: כי חמשה דרכים לה.

א) היוצר כל צמכמה אל רחום וחנון הוא, צרק כל
 יקום למען יאשר צכל מקום היותה כפי חסת כמו
 ופעולתו.

ב) צמכמתו צרק אותנו — את האדם — להצדיל אשורינו.
 לא הדרך המצויק אל התכלית (דקס מיטטעל) לצד
 יאשרנו

יִאָשְׁרוּנוּ, בַּסּ לֹא הִתְכַּלִּית לַצַּדִּיק תִּשְׁמְרוּנוּ, לֹא קִי
אֶךְ הַדָּרֶךְ תּוֹלִיכֵנוּ אֶל הִתְכַּלִּית, וְהִתְכַּלִּית תּוֹרָה דֶּרֶךְ
לִתְכַלִּית אַחֶרֶת גְּדוּלָה מִמֶּנָּה, וְכֵן לֵאמֹן תְּכַלִּית.
לְנֹת חַיִּים הָאֵלֶּה וְהַצִּדִּיקִים אֲחוּסִים יַחַד, שֶׁיִּהְיֶה לֹא דֶרֶךְ
הַטּוֹבָה לַצַּדִּיק הַזֶּה, בַּסּ לֹא תְּכַלִּית הַאֲשֶׁר לַצַּדִּיק, אֶךְ
דֶּרֶךְ וְתְּכַלִּית יַחַדיו רְתוּקִים צִשְׁרָשְׁרֶת, וְהַחֲסָן
צִחִים הַצִּדִּיקִים יִשְׁמֹר אֶרְחוֹת דְּרָכֹוֹ צִתְּבֵל הַזֶּה צִשְׁעוֹלוֹת
וְחַטָּשִׁים טוֹבִים, אֲשֶׁר לֹא יִקְנוּ כִּי אִם:

(ג) בַּעֲוֹנָג כִּי הוּא מוֹלִיךְ טוֹחֹת הָאָדָם לְשִׁלְיוֹתָם, וְלֹאֶת
הָאָדָם הַמוֹנֵעַ טוֹב צִמְעִלְיוֹ, קוֹי לוֹ כִּי יִמְנַע מִצִּמְעוֹ
אֲשֶׁר הַנֶּחֱץ, וְהַלְהִים יִבְקֹשׁ הַמִּשְׁטֵין כִּי, אִם צִמְר
ה' לִהְשִׁיךְ נִשְׁחַת שְׂדֵי צִוְהֵל אֲדַמָּה, לִהְסַגִּיר צִבּוּשִׁיה
רוּחַ חַיִּים הִלּוּ אִי לֶךְ סָכֵל! כִּי תִמָּסֵם מִשְׁכֵּן הַנִּשְׁמָה,
וְתִמְכֹּזֵן לַנֶּלֶשׁ לַמּוֹנֵעַ מִמֶּנָּה עוֹנָגָה, וְאִיהַ תִּטּוֹב אִז
נִכְשֶׁךְ? הֵן תִּגְרֹשֶׁה מִצִּוְהֵלָה הַמּוֹנֵעַ, וְתִשׁוּב לַחֲקוֹס
אֲשֶׁר צִמְר מִשֶּׁם טִרֵם מוֹעֵד צִמְרָה אֶל אֲצִיהַ, וְהוּא
בְּגֵד רִצּוֹנוֹ כִּי גִשִּׁית נִחַת, גִּרֵם יִגְרֹשֶׁךְ צִין מִקְהֵלוֹת
הַמּוֹרִדִים צִמְצוֹתיו, וְתִשָּׂא טוֹכָךְ.

(ד) כֹּל יֹלְדֵי הַטֶּבַע, צִצְאוֹת הָאָדָם, צִנִּי עֲלִיִן כּוֹלֵם יִשְׁמְרוּ
צִמְלֹול יִכִּים עַל חֲקוֹמֵם אֲשֶׁר חֲלָק לָהֶם אֶל הַטּוֹב,
יִשְׁכִּנו עוֹנָגִם עַל כֹּל עִיבָרִי, הַחֲסָן לִהְתַּעֲבֵג מִטּוֹבֵם
יִשְׁלַח יָדוֹ וְלִקַּח מִצֶּךְ הַחַיִּים וְכָפֵל וְקִי, וְאִיךְ יִתְאַמְרוּ
הַכִּסְיִלִים לִכְשׁוֹעַ צִלְהִים צִמְרָם: אֵלֶּהִים צִרָה הַטּוֹב,
הַעֲדָה מוֹתוֹ צִמְרָתִי הַיּוֹכִי וְרִצִּיד הַעוֹנָג, נִחְמַד
לִמְרָאָה וְנִחְיִים לִמִּיךְ לִמְשֵׁן יִמְנַעְהוּ מִהָאָדָם?! מִיךְ
אֶל רַחוּם וְחַסֵּן צִרָה אֶךְ לֹאֶת הַעוֹנָג לִשְׁנוֹת צוֹ צִנִּי
תִּמּוֹתָה?! הַלִּילָה לֹאֵל מִרְשַׁע! אִים הַמּוֹנֵעַ כּוֹאֶת מִרְק
עוֹשֶׂהוּ. וְהֵן בַּסּ

(ה) כחות נפשו יעידו כי ה' חפץ צו' הרעצו' הנמשח.
הנטועים צו' בטבע אל חי' יתנו פירות ויזדקו
כי יד ה' עשה זאת למלכות קבצו' צורך משוב
הנצח לכנינו.

ועתה כי ראינו אשר החכמה בתבונה תכונן פונג הזה
נראה מה צכי תורתיו וחכמיו ו"ל' היתכלו דברי צדיקים
ומעתיק לך מה דברי רבנו הגדול משה בן מיימון כ"ע
צפ"ד לשמנה כרקיו (*) ו"ל' :

— אצל מה שפשו אותם החסידים בקצת הזמנים
"וקצת אנשים מהם ג"כ מנסות אחר הקצה האחר
"בזוה" וקום צלילות' והנחת אכילת צמר ושתיית
"יין והדחת הנשים' ולזוה האמר והשער ושמונה
"צברים' והתנודד במדברות לא עשו דבר מזה אלא
"דרך רפואה כמ"ס' ולהפסד אנשי המדינה ג"כ
"כשראו שהם נכסדים במצבתם וראות פעולותיהם עד
"שיפחדו מהפסד מדותיה' בעצורם' וע"כ צדקו להם
"למדברות ולמקום שאין שם אדם רע' כמאמר
"ירמיהו ע"ה (ט"א) מי יתגבר במדבר מלון אורחים
"ואעזבה את עמי ואלכה מאחם כי כולם
"בנאפים

(*) העתקתי מה דבריו השייכים לענייננו, חף כי נמצאים
בקצת ספרי הש"ס' על כי כתבתי דברי בטעם ורחשונה
לכדי אנשים אשר חינוס בעלי תלמוד' וגם חלו הלא רבים
מהם לא ילמדו ספרי החינוכים' גם שמתי נוספות
במסגרות וסימנים — ובזולת זה דברי חכמה לא
יחסרו בשנותם

„מנאפים עצרת בוגדים * (וכאשר דאו מלו
 „הכסילים שהסידים עשו חלה הפעולות ולא ידעו
 „כוונתם ששנו שהם טובות וכוונתו אליהם שיהיו כמותם.
 „וטנו גופם כל מיני עינוי ומשנו שהם קנו לפצחם
 „ומלה ומדה טובה ושטשו טובה ושבוה יתקרב
 „האדם לשם כאלו ה' יתברך שונא הגוף ורוצה
 „לאבדו והם לא ידעו שאלו הפעולות רע, ושנאן
 „יגיע כחיתות חקיתות הנפש — עוד שם:
 „וואת התורה התמימה המשלמת חותנו — לא זכרה דבר
 „מזה ואמנם כוונה להיות האדם טעני הולך בדרך אמצעי
 „יאכל מה שיש לו לאכול בשינוי וישתה וישכון
 „במדינות ציושר ובאמונה, לא שישכון במדינות
 „יצהרים ולא שילנוש הצמר והשער ולא שיתענה
 „גופו, והנה ירה מזה לבי מה שצא בקבלה, וחמרה
 „בגור (במדבר י"א) וכפר עליו מאשר חטא על
 „הנפש, ומז"ל (תענית י"א) אהא דא' שמואל: כל
 „היושע בתענית נקרא חוטא) וכי על אי זה נפש
 „חטא? אלא על שמנע עצמו מן היין והלא
 „הדברים ק"ו, מה זה שיער עצמו מן היין (המרצה
 „היוק, ובלתו יוכל האדם למיות בטוב) צריך כפרה
 „המזער עצמו מכל דבר (דבר (ההכרחי לקיום המין)
 „עאכ"ו!!! —

„ובדברי

* (וכאשר באמת גם עתה איש הללוב ירוך כמעט למקום
 שאיה, לבלי יראה חרפת אנוש — ומה גם לרשע
 לכניס יקרא היום חכה, שתוב העין (אויכנעקלטהר-
 טער) ולחכם באמת רשע, ע"כ תבוג תורה וינא משפט
 חפוקל —

„ונדדרי נביאינו ומכמי תורתנו ראינו שהיו מוכנים
 „צולס על השיווי ושמידת נכסס וגופס, וענה השי"ת
 „על יד נביא למי ששאל לזום יום אחד צולס אם
 „יתמיד או לא? והוא אמרו לזכריה (ו'צ' — ו')
 „האבכה בחודש החמישי הנזר כאשר עשיתי
 „זה כמנה? וענה אותם: כי צמתם וספור
 „כחמישי ושביעי זה שבעים שנה, הצום
 „צמתוני אני! וכי תאכלו וכי תשתו, הלא
 „אתם האוכלים ואתם השותים! אמ"ל כזה אותם
 „ניוסר ונמטלה לנד לא צדום; והוא אמרו להם
 „(סס ט"י) כה אמר ה' צדקות לאמר משפט אמת
 „שפוטו (ר"ל לדון את חנינו לכף זכות אשר זה כלל
 „גדול נמשפט בנימוס ודיעות —) וחסד ורחמים
 „עשו איש את אחיו (צלי כנות אל דעותיו
 „צאלקיות. —) וכו' ואמר אמ"ל (ס"י ט) כה אמר ה'
 „צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום
 „העשירי יהיו לבית יהודה לששון ולשמחה
 „ולמועדים טובים, ו (הי"ו) תשמע כה להורות
 „יחס הצטרפות צענין: כאשר) והאמת והשלום
 „(האמת לאמיתו, כאשר נדנר להלן, והשלום צין
 „איש לאיש צלי כנות אל הקמויות והדעות וכמ"ס
 „הרב) אהבו' ודע שהאמת הם המעלות השכליות
 „ומכני שהן אמתיות לא ישתנו, והשלום המה מועלות
 „המדות אשר צהם יהיה השלום צולס" ע"כ וכדומה
 „לזה כתב הרלב"ג (מוסלי י"א י"ז) צתקוב גומל נפשו
 „איש חסד ועובר שארו אכזרי וו"ל: הנה מי שמבדל
 „נכספי המומרית ומחניק מותה לתת לחומר ההכרח מן
 „המוון והלצום הוח, איש חסד, שלא יגרע מדנר
 „חקו הדאוי לו, ויחמול על הדאוי למעלה עליו אמכס
 „מי

"מי שהם עובר בשרו ומצד לבוכו הכה הוה, המרי
 "מי חי שהוא אכזרי על עצמו כל שכן שהוא אכזרי
 "לזולתו. ואולם אמר זה, כי קצת אנשים
 "יחסנו עבודה לשי"ת מה שיתענו בוסס עינוי, וזה
 "הדרך רצון השי"ת, ולזה תמצא שלם העמידה התורה
 "דבר יהיה זו עינוי לנפש הבהמית רק מעט יום
 "אחד בשנה, והיה זה כי כן הכחות הנפשיות החומרות
 "הוכחו לעבודות השכל, ולא יופן להם זה חס לא יהיו
 "בצריאותם, ולזה מי שיהיה סבה להחלות הגוף, אשר
 "בחלותו יחלו חלו הכחות, הנה הוה יצלל כוונת
 "השי"ת, ע"ס דפח"ק. ודעה גם עקידה שער מ"ג.
 ועוד רבים הספרים המלאים מוסר כזה * ודי בזה.
 ונבוא עתה לתענוג השני, והוא

תענוג הנפשי

תענוג הנפשי על קשיות הסדר בחכמה צנויה. עת נשכילה
 קל דבר ונדק אותה על נכון בסדר ישר אשר יהיה לאחד
 צדינו (הארמאניע) אז נתענג עונג רוחני. מביע עונג
 הרוחני אך החכמה, ממנה תוצאות נחליה, היא תקן
 חיים בלב המשכיל להענוג הזה יתר שאת על הגופני, כי
 ממנו נהרי אושר החמישי תקנה. אך גם לה דרכים רעים
 המה השגת בצול החקירה, עד כי יחלש הגוף ומיתריו
 ישכחו, או אם יתחכם האדם, והוה לא בא עין אל
 מולם התנונה, ויהנה בלבו כי ידע דרך עמדה — אשר
 רבים המה צמינו מהמחמים באלה, המאמצים ומהגיש
 צדינתם וצמית צקל הצוערים ינוחו —

בתענוג

* ודעה ויקרא רבה (פ"ל) מאמר נחמד השיך לעניינינו
 ע"ס ותמצא מרגוע לנשך

התענוג הרוחני הזה נמצא עוד נחלה, אשר תתן
 מים חיים לנפש האדם, ותחזיק במנוחה היא — האמונה
 אשר תקיר מימיה מדידת בורח אחד שלם בתכלית השלימות
 הכל אשר אמרנו עד הנה נדעה לסלות ערך תענוג
 הגופני והרוחני ונשים חגמת פנינו למצור יקדיו על סדר
 נכון (הארמאנירען) הגופני לא ימשול על הרוחני והרוחני
 ימשול אמנם על הגופני, אך לא יעצור בצולו ויבזה הנוף
 צולו, אם יחפץ תענוג הנוף להדים ראש עליו אז יעמוד
 השכל למשפט, וכללו הרוח ויבזור על שכלו, והוא גם
 הוא לא יחשוב כי אך השמים מעונו, והארץ הדום רגלו
 או בית כלאו, או אז כשעת אחים יקדיו אם ישנו, זה
 שוב ומה נעים גורלינו ויהי אז נמצא אושר בתכל השווצה
 הזאת, אשר נותן לנו להיות חקום לשנתנו מדי היותינו
 צורך, ואך המה יקדיו אושר האדם השלם בפרטי
 ושלמות מין האנושי בכללי —

אך עוד חסר לנבשינו כל אם חמת תחסר, והיא —
 ההברה, כי האדם מדיני בטבעו, והוא, החברה
 יש לה זכות על כל איש פרטי, זכות האם על בנה,
 אשר ינקהו אומנתהו עד שפסקו לאיש, כן החברה
 היא אם האנוש היא אומנתהו, היא שמכתה עודנו נער
 לבלי יכול במהמורות ילדי חלד וכנשי בטבעו, היא
 קדריכהו להשכיל על דרכו, והיא תומכת גורלו כל הימים.
 ואם אמנם נמצאים תלויות רבות באדם, אך כמובנים
 המה בקרבנו, וישנים שנת עולם, אם מקיץ נרדמוס לא
 יהי, האדם נצטר מדעת כל עוד בני גילו לא ישיירוהו
 משנתו, אם האנוש בקצרת רעים לא יהיה, הוא גבר
 לא יצא לכל, וכמעט יצטר מזהמות הארץ צערנו.
 קורות ימי קדם יעידו זאת, ילמדונו כי האדם צדק לא
 דר

דך בצורת רעים, הוא ככרא למוד מדבר, לבול להרני
לחמוס... וכל דמלים בדר (כנאמר הוא החל להיות
בצור בצרץ — דראשית יוד' — והכנעני והכרתי אז
בארץ — — שם י"ג ז')

האדם צפת הולדו יצא ערום מצטן אמו, וחס הוריו
לא יתנו עליו עין חמלתם לנטלהו לנשמהו בתיקם מק
הוא? האם תניקו משדיה, והאז ישמחו, על זרועו למען
הרגיעו? האם לא יסביל על דבר אם יד הקנאה לא
תמשול בו, יראה חכמי קדם אנשים אשר היו לפניו
ואשר יקיו אמו היום ידרשו נחמה, והוא יעמוד כצער
מכנוד? הוא שחוק לרעהו יהי? לא כן! מפיו יהמו
לדמות אליהם בגדלם. הילד צראותו בני גילו יכלכו,
ירדו, יקדו, ישתעשעו במשחק, גם הוא יעשה
כמוהם, וצפת יראה כי עין הוריו ומתנניו עליו לטובה
ימצא לנו תודה וידידות אליהם, מכי עוללים ויונקים
קולות שונות מצשרי הדבור יצאו פת יסמחו איש אל רעהו
ידבר. ואיך ידבר האדם אם בלמוד יהי? ועם מי ידבר?
מה לו לחמה אם נקהל אנשים כל ימות? ואיך יחכם
אם לא יסביל מדות ותהלוכות גוף, וכפס רעיו? הלא
דרכי לנו צמחה רעיו יצט! — וכבר שרתי על זאת:

למען נסות לבבך אם בנים דרכיו
שא יעך למרחוק אורחות בני הלוח
תבקשה

ולדעת רוח בני האדם ומערכיו
משביתי לבבך היה אחי! הן תדרוש

ואם נחפשה מעיני השמחה, נראה כי אך מקצרת רעים
תקיר

תקיר מימיה, כי האדם צל צרכים דנים בטבעי אשר לא
 יוכל להשיג אף אחד מהם אם לא ישכון בצנצנה, כי בדברים
 הנוגעים אל מותו, זה יחרוש ויזרע ויקצור וידוש, וזה
 יטמן, וזה יאפה זה יחטוב עזים, וזה ישאז מים, וזה
 יכרה מלח וכו' וכו' בדברים הנוגעים אל הכסות זה
 ישרה כשתה ויכפה, וזה יגזוז צמר ויסרקוה, זה יטוה
 ויארוב, וזה יתפור וכו' וכו' ובדברים הנוגעים אל הבית
 זה יתקן כלי מומנות לחרוש עזים, לסתת אננים, וכהנה
 חלמכות רבות בכל דבר שהאדם צריך אליו.

ההמשך בחדש הבא

דברי ימים

ספור דברי הימים והקרות להרומיים מיום הוסד העיר
 רומא עד העת אשר נפתח מושב המלוכה ממנה אל
 העיר ביצאנץ: משך זמן אלף ושמינים וארבע
 שנים.

תולדות ראמולוס מיסר העיר רומא

העיר רומא אשר חסלה מושך זמן רב כחצט על כל הארץ
 — עד אשר דומנטו עתה נשכל והורד לארץ גאווה
 ע"י הקיסר המדיר נאפולעאן — מוסדה ונצתה ע"י
 ראמולוס (3006).

ואלה

ואלה תולדות רומולוס, עיר היתה צאץ מיטקליס
האמצעי, בחלק ממנה הנקרא לצציוס, ושמה אלבא
לאנגא. ויאמרו סופרי דברי הימים, כי אסקאניוס
בן ענשאס מפליטי שרי טראיצ' נטאח בשנת אלפים
וחמש מאות ושמונים לזירה (2580), וימלך בה
וכארבע מאות שנה אחר הזמן הזה (2983) מלכו
בעיר הזאת שני אחים נומיטאָר ואמוליוס ויקנא אמוליוס
באחיו, ויהי כי חוק ממנו, ויסר אותו מעל כסא
המלכות, ולמטן חוק את מלכותו המית'את בן נומיטאָר
אחיו ואת בת אחיו ושמה: רהעץ ויליפיא, שם צהיכל
אלילית וועסטא* ותהי לה לכהנת. וזה היה דבר
כהנות וועסטא: הן נדרה נדר לנלתי הודע לאיש ולשחר
את צתוליה כל ימי חייה. אכן רהעץ לא שמרה את
נדרה, ויצא עליה איש צסתר, ותהר ותלד לו שני תומיס.
ויהי כשמוע אחי אציה האכזר את הדבר הזה וישלח ויקח
אותם, ויצו להשליכם אל הנהר טיצער, ואת אחם שם
צכלא צעת ההיץ ויצא הנהר משכחו המוצה, ויעצר את
גדותיו, והאנשים עצדי המלך השליכו את הנערים צמים
אשר לפניהם, ויהי כשנצ המים אל תוך גדותיהם, וישארו
הנערים ציצעה אל שפת הנהר. וסופרי דברי הקרות
ספרו

* וועסטא ממנה משלו מליצי האומות צתוך הכלי אליליהם,
כי היא תכסח את אש הקדש צכל הצריות אשר צאץ
וכי היא צת נאטורקוס ורהעץ אבות כל האלילים, ורק
היא נדרה שמרה את צתוליה כל ימיה, צצנות
נאטורקוס והעמים צצו לה היכל ומוצא, אשר צו תוקד
אש תמיד לא כצנה. ומשפט קודת להכהנת אשר
קתנה קודת להצנות.

ספרו: כי צאה זאבה מן היער ותניח אותה, עד כי מלאה
 שר רועי המלך ושמו Faustus; ויקח ויאסוף אותה
 הציתה, ויתנם אל אשתו אַקקצ' לוירענציא, כי נכמרו רחמיו
 עליהם, ויהי להם לאב ויגדל אותם כרעי זמן, ויקרא את
 שם האחד ראמולוס, ושם השני רעמוס. ויגדלו הנערים
 ויעשו להם שם זין ילדי המרץ, ויהי כי שמקו עם בני
 הרעים, ויהי ריב זין איש לאחיו, ויצאו הנערים אשר
 להם הריצ לבני ראמולוס ורעמוס, וכאשר ישפטו כן יישאו.
 ויהי היום, ויהי ריב זין רעי מקנה אבוליוס ורעי מקנה
 נומיטאר — אשר נשאר עדן בארץ אחרי הורידו אותה מל
 כסא המלכות — ויזדיקו את רעי אמוליוס בריב אחרי הדברים
 האלה, ויריצו רעי נומיטאר עם ראמולוס ורעמוס בהיותם צמשתה
 — כי חרה להם אשר חיבו אותם צמשת — ויחזיקו ברעמוס
 ויציאו אותו אל נומיטאר אבי אמו, וקאם אל הכירו
 ויבלה Faustus שר הרועים להאחיס את דבר
 מולדתם: צימים ההם הי' לחץ בארץ, כי הבנים לא ישקטו
 עדי וקנאו את קננת אביהם, ויעשו צערמה, ויקציאו
 אליהם אנשים מהרעים, ויצאו ויקומו על המלך אחי
 נומיטאר צטח, וימיתו אותו, וישיצו את אבי אמום על
 כסא המלכות. ויבקשו את"כ מאבי אמום המלך רשיון
 ליסד עיר על שפת הנהר טיבער צמקוס אשר השלכו שמה
 אחרי הולדתם, ולמשול בה.

צמקוס הוה היה שצב בצעות, אשר קצתם הושצו
 צבר לכני זה. ויקומו האחים ויחזיקו בהן וינחלו אותן.
 ויצנו להם צתים שמה. ויתרועעו עמהם חזרת אנשים
 ריקים רצים, וגם רצים מצני יושבי אלבא לאנגא התחברו אליהם.
 כי אמרו: כי יהי לנו צהחלק הארץ נחלה גדולה מאשר יהי לנו
 צצית אצוניו ויום וום נלקטו אליהם מהערים אשר סביבצתיהם.
 אנשים הנגרשים מחרץ מולדתם על כי חטאו נגד חק
 המדינה [3]

המדינה וכדומה. ויקבלו קומם האחים בתוך מחניהם.
ותהי להם למקלט. ונזאת עשו קול ויהיו לעם. אכן
לא ארכו הימים, ותהי קנאה ומדון בין שני האחים וימית
רמולום את אחיו את רעמום וימלוך לבדו על עמו. ויעד
את נצית פאלטינום לננות עליה את עירו החדשה בשנת
שלשת אלפים ושש ליצירה. ויחסור פה לבן ופרה לננה
במחשבה (*). ויש מענה כביד לנננה, ובתוך המענה
עשו אח"כ החסירות ויבנו את הסוהר כביד לעיר. אלק
תולדות רומא הצירה. ואף כי היפה ניום הוסדה קטנה
מאוד ובמיתת הערך, אכן בהיות אנשיה בבורים ואנשי
חיל לא ארכו הימים, עד כי נצרה. והתאמה על כל
הערים אשר סביבותיה. ובמחרית הימים משלה כמעט
על כל הארצות אשר על פני האדמה, כאשר נסכר עוד בע"ה.

טחקת והנהגת המדינה בתחלת הוסדה.

מכל אשר חמרו ראינו, כי רמולום הי' קיס גבור
ואמין. וראוי לחשוב; אכן רוצ אנשי עירו החדשה היו
מנני הרעים אשר גדלו אתו, וכלם אנשים בעלי זרוע
אנשי החרות, אשר לא יוכלו לסבול עול מושל ונפרט אחרי
אשר הכירוהו מנעריו באחד מהם, וכאשר יחפץ נפש
רמולום לחסול לבני חק, כן תנחל נפש האהבת החרות
לבני חוק, בממשלה כוחת, ולא יסבלו במצב כי אם
מושלט הנכסחים והעם, כאשר רמו מיסבי ארץ העשרוריען
אשר נשכונתם היוזאים מהיונים, והנהגת מדינתם, כהנהגת
מדינת היונים, חפשיה, והחלף לא הי' להם, כי אם היוזא והנא
לפניהם בחלמה גם הוה ראש השופטים וראש הכהנים.
ויצארו להם מקציני וגדולי העם מאה אנשים (*) להיות
יועצי

(*) אולי עשה כוחת נקמשו מיוה נחוש, ומהותו לא נודע לנו.
(**) אכן אף"כ צדקו עוד מאה, ובשנים הבאים עוד מאה ויותר.

יועצי ומנהיגי המדינה (Senat) בדרך ממשלות היוונים
 והם יתעצו על כל חודות ממשל, טרם יביאו חוקים לפני
 ה"עם" כי גם הקטן והצעיר צעם ירצה לדעת את דבר
 המדינה, כממשלת התושבים (צירגער), ורק הגרים אשר
 מארץ זכריה, והעצמים אשר תחת ממשלות התושבים לא
 יוכלו לדבר בקהל ועדה בדת מה לפשות בצרף. וכה היה
 מהננס: כל העם מקטן ועד גדול התקצצו בשוק העיר לשבט
 על דבר מה, ולאחר כל איש ואיש את דעתו. ולמען לא
 יהיה החלף ושאלון בין העם, החלקו כל העם אשר היו אז במספר
 סקריהם שלש חלקים ושש מאות איש תושבי רומא לשלשה שבטים
 (Tribus), וכל שבט לשש ראשים (קורייזן), ולפי המחלקות
 החלו עמד כל איש מהעם מל שבט ורומא מחלקתו בחלוקת שדי
 הארץ, נתן לכל איש מתושבי העיר שתי כפרות ארץ
 (מחרגן) לאחיותיו. אכן אח"כ כאשר נלקחו בהעמים אשר
 סביבותיהם וינצחו וינחלו את ממשל, או הגדולים צעם
 ושתי המלחמה אחו להם, כפי חכמה, שדות ונחלות מחרגן
 אויביהם, וזוה התאמצו הנסיכים והשכטים, ויקצצו
 ויבששו חיל מחרגן אחיהם והעם, ויתקפו עליהם, וכאשר
 הודיעו האצות את עשרם ואת חילם לצניהם, וצניהם
 לצניהם, ויבקשו גם המה גדלות, וידמו לשבט צעם
 כמעטם, ולמען עשות הכול בינם ובין המון העם, קראו
 את שם העם Plebeii ואת שם הנסיכים Patricii (*).
 מחרגן הכסף (מעטם) היה מוצר בצרף ההיא בימים ההם.
 וזולי לא הכירו טענות מכל וכל. כל איש היה עובד
 את שדהו או צוה לעבדו לבנותו, כי בחלףו ושדה אחותו
 היה עשור לבדו ולא ידעו ממינות, ומצרות כסף לא
 הכירו גם חקים לא היו להם, ושכטו העם לא נראו עוד
 צעיר.

(*) הראשון הוא תיבה נגזרת מתיבת Plebs והוא שם דלת
 העם והמון, והשני נגזר מתיבת Pater והוא מן ורשם

צביר האמונה לבדה היתה דתם והיא מלאה חסרון
החקים רוב דתם ותורת אלילים קצלו מהיונים ואת
כהניהם צמרו להם מתוך חזרת האלילים (אדסל) ורומולוס
שם את עצמו לראש הכהנים לא עשו מאומה בלתי אם שאלו
את פי האלילים, ולכן הושזו שתי חזרות כהנים, אשר שם
האמת בלשונם אויגורעם ושם השני הארוספיצעם
האויגורען, נחשו ויתנבאו מהעופפות ופלטוף העופות
ומאכילת מיני צפרים אשר יווגו בבית אליהם, לדרך זה
ומקול הרעמים ורזים כאלו ונחמשה נחש שמו כניהם
לפאת קדם מזרח השמש ויעשו עגול יסדינם בדרך צחקל
עקום, והעגול הזה נקרא טעמכלוס בלשונם, וכן יקראו
מחננו גם את בתי אלילים, וכנהני הארוספיצעם עמדו
על מוצב צונחם את קרנותיהם ויציטו אל קרבי הבהמות
וכל מעיהם, ומהם התנבאו ויורו את העם את חסן
אלילים, וזה משכו את לב העם לעשות את אשר יחפץ
המלך או שרי המדינה; כי כה אחד להם ולכהנים, אשר
היו תמיד מחזרת האלילים ומקשיבים לקול המלך.

המלך התלבש בלבושי ועדי המלכות אשר נתנו עם
העטורוי לנשיאיהם, וצאנתו לרחוב העיר הלכו לפניו שנית
עשר שוטרים (ליקטטורען) זה אחר זה וציד כל אחד מהם
אגדת קנים (פאסצטס) ונתוכם נראה קרדום ארוך והם היו
לסמן, כי הוא השליט, וצידו ליסר, להחיות ולהחיות
גם היה לרומולוס שלש מאות איש רכב שמרי ראשו וצוויים
הנחיים יסרו מאלו חזרה נכבדה הנקראה חזרת פרשים —
ריטצערשאפט —

חזרת תראה קרא האהוב! כי אנשי רומא הרמטונים
לא היו ככראים בלי אמוני, כאשר יאמרו חיוה סברי העתים;
כי הם הם למדו כנר מהעמים אשר סביבותם, ובכרת מיושני
חרץ העטורוי, איך ינהגו ואיך ילכו להיות לעם —
(ההושך בחדש הבא)